

ORTODOKSISEN USKONNON KOE 22.3.2013

HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Alla oleva vastausten piirteiden ja sisältöjen luonnehdinta ei sido ylioppilastutkintolautakunnan arvostelua. Lopullisessa arvostelussa käytettävistä kriteereistä päättää tutkintotoimikunta.

Ortodoksisen uskonnon koe on luonteeltaan kypsyysskoe, jonka tarkoituksena on mitata oppiaineen keskeisten sisältöjen hallintaa ja tavoitteiden toteutumista. Oleellista on oman uskonnon, ortodoksisen kristillisen perinteen, tunteminen sekä sen suhde muihin kristillisiin perinteisiin ja muihin uskontoihin ja katsomuksiin myös suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Oleellista on myös uskonnon ymmärtäminen yhtenä inhimillisen kulttuurin vaikuttavana pohjavirtana. Kokeen tarkoituksena on mitata kokelaan uskonnollista ja katsomuksellista yleissivistystä lukion ortodoksisen uskonnon tavoitteiden ja sisältöjen kannalta.

Tehtävä 1

Raamatun alkuluvuissa olevien kahden luomiskertomuksen oleellisten sisältöjen (tapahtumien) kuvaus. Niiden vertailu. Lähteet: Pappiskirja ja Jahvisti. Ihmisen luominen. Luomisuskon merkitys. Kertomusten tarinaluonne ja suhde itämaiseen kertomusperinteeseen. Kertomusten suhde kehitysoppiin. Paratiisin kuvaus ja/tai merkitys.

Tehtävä 2

Pietari Suuren yhteiskunnallisten uudistusten lyhyt kuvaus. Niiden vaikutus kirkon asemaan ja toimintaan. Kirkon muutos valtionvirastoksi. Patriarkan viran poistaminen ja synodaalijärjestelmän käyttöönotto. Länsimaiset vaikutteet ikonitaiteessa, kirkkomusiikissa, teologian harjoittamisessa. Vaikutukset nykyaikaan saakka.

Tehtävä 3

Perustana yhteisen katolisen ortodoksisen kirkon dogmit, kanonit ja muut kirkolliset säädökset. Kirkko voi itse järjestää sisäiset asiansa maan lakien ja olosuhteiden mukaisesti edellyttäen, että se ei poikkea kanonisesta perinteestä. Yhteyden säilyttäminen ekumeeniseen patriarkaattiin. Patriarkka vahvistaa arkkipiispan vaalin. Patriarkan nimen mainitseminen jumalanpalveluksissa. Mirhavoide patriarkaatista. Piispainkokouksen täydentäminen patriarkaatin muiden alueiden piispoilla. Piispoilla oikeustapauksissa mahdollisuus vedota patriarkaattiin.

Tehtävä 4

- a) traditio: perintö, perinne, säilytettävä, eteenpäin vietävä, kokonaistraditio ja osatraditiot.
- b) dogma: kirkon oppi eli uskon sisältö opillisesti määriteltynä kokonaisuutena.
- c) dogmi: oppilausekka, joka ilmentää dogmaa (jotakin sen osa-aluetta).
- d) kanoni: kirkollinen sääntö (apostoliset kanonit, yleisten kirkolliskokousten kanonit, pyhien isien kanonit), myös kirkkorunouden muoto.
- e) Theotokos: kreikankielinen termi, Jumalansynnyttäjä, Efeson synodin termi 431.
- f) Messias: hepreaa, voideltu. Israelin kuninkaiden ja pappien virkaanastumismenoista. Jeesus kristinuskon opettamana Messiaana, Vapahtajana.

Tehtävä 5

Diakonin, papin ja piispan palvelutehtävät. Apostolinen seuraanto. Kätten päällepaneminen (kheirotonia). Eri tehtävien luonnehdinta. Distinktio arvonimien ja itse pappeuden asteiden välillä (esim. patriarkka, metropoliitta, arkkipiispa kaikki piispoja).

Tehtävä 6

Valmistussunnuntaiden nimeäminen ja teemat: Sakkeuksen sunnuntai (kaipaus), Publikaanin ja fariseuksen sunnuntai (kaksi erilaista rukoilijaa), Tuhlaajapojan sunnuntai (paluu, isän rakkaus), Tuomiosunnuntai (kristinuskon päämäärä), Sovintosunnuntai (Aadamin karkotus autuuden paratiisista, sovinnon tekeminen).

Tehtävä 7

Vastaus voi rakentua monin tavoin: annetut esimerkit voivat olla niin kirkosta kuin vaihtoehtoisesta uskonnollisuudestakin.

Esimerkeiksi sopivat muun muassa seuraavat uudemmat kehityslinjat:

- hiljaisuuden retriitit
- kristillinen mystiikka
- kiinnostus ortodoksiseen kirkkoon
- jooga
- buddhalainen meditaatio
- uuspakanaisuus (esim. wicca) ja sen suhde luontoon.

Myös perinteinen jumalanpalvelus- ja rukouselämä sopivat uudempien virtausten rinnalla. Olennaista on, että annetut esimerkit liittyvät luontevasti hidastamiseen tai kohtuullisuuteen. Samoin uskonnollisesti motivoitunut kritiikki (esim. vapautuksen teologia) myöhäskapitalistista kulutusyhteiskunnan arvomaailmaa kohtaan mahtuu vastauksen piiriin.

Tehtävä 8

Islamin perusoppeihin voidaan katsoa kuuluvan ennen muuta ns. viisi peruspilaria (uskontunnustus, päivittäinen rukous, paasto ramadanin aikana, almuvero, pyhiinvaellus Mekkaan ja Medinaan). Vastauksessa voi käsitellä muitakin islamin peruskäsityksiä, kuten Jumalan ykseyttä, Muhammadin asemaa profeettana ja Koraania ilmoitettuna kirjana. Vastauksessa voi kiinnittää huomiota myös sunnalaisuuden ja šiialaisuuden eroihin tai verrata islamia esimerkiksi juutalaisuuteen ja kristinuskoon, vaikka tehtävänanto sinänsä ei edellytä tätä.

Tehtävä +9

a)

Kuvaus lähetystyön vaiheista. Sotien jälkeen ortodoksisen kirkkomme oli vaikeuksissa ja väkivoin säilyi hengissä uusilla asuma-alueilla suuren luterilaisen enemmistön keskellä. Kun kirkon asema vakiintui, alettiin 1950-luvulla kääntää katse pois omasta maasta ennen kaikkea Afrikkaan, jossa tiedettiin olevan ortodokseja. Ugandasta oli tullut avunpyyntöjä, ja 1960-luvulla maassamme vieraili ugandalaisia pappeja. Tästä alkoi suuri lähetysinnostus ortodoksien keskuudessa. Juhlia järjestettiin ja rahaa kerättiin koulujen ja kirkkojen rakentamiseen. Tutkittiin myös mahdollisuuksia aloittaa lähetystyö kentällä, mutta Ugandassa hallitsi diktaattori Idi Amin, ja silloinen poliittinen tilanne teki Ugandaan suunnitellun lähdön mahdottomaksi. Lähetysmaaksi valittiin Kenia, jonne kaksi ensimmäistä lähettiä matkustivat vuonna 1977. Lähetysasema. Nairobien pappisseminaari. Yhteistyö Aleksandrian patriarkaatin kanssa. Ortodoksinen Lähetys ry:n perustaminen 1977. OrtAidin eli ortodoksisen kirkon ulkomaanavun perustaminen 2006.

Nykyistä toimintaa (esimerkkejä): Kouluavustukset, joissa toivomuksena on, että tukija sitoutuu maksamaan koulumaksut koulun päättymiseen saakka. Teologian opiskelijoiden ja opettajien tukeminen. Atk-laitteiden ja kirjallisen materiaalin hankinta. HIV/AIDS-työ, jota tehdään jatkuvasti valistus- ja auttamistyönä. (Äitiliittojen ja pappien vaimojen koulutus takaa ruohonjuuri- ja seurakuntatasolla tapahtuvan kirkollisen tietouden lisääntymisen, seurakuntien ja kirkkojen käytännön huollon sekä HIV/AIDS-työhön tarvittavan tiedon jakamisen varsinkin naisille ja tytöille.) (6 p.)

b)

Pohdintaa lähetystyön ja kehitysyhteistyön erilaisista ja samankaltaisista tavoitteista. Lähetystyön lähtökohta kirkon missiossa, Kristuksen lähetyskäskyssä. Elämänlaadun, elintason, koulutusolojen jne. parantaminen yhteistä. (3 p.)

Tehtävä +10

Jerusalem on pyhä kaupunki juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa. Käsitys kaupungin pyhyydestä on erilainen eri uskonnoissa ja perustellaan niissä eri tavoin. Myös kunkin uskonnon sisällä on erilaisia tulkintaperinteitä. Vastauksen voi siksi rakentaa monin tavoin. Keskeiset ainekset ovat seuraavassa:

- Juutalaisuudessa Jerusalem on Daavidin kaupunki, sillä tämän kerrotaan valloittaneen Jerusalemin ja tehneen siitä pääkaupunkinsa. Kaupungilla on erittäin merkittävä symbolinen arvo juutalaisessa perinteessä, sillä kuningas Salomo rakensi sinne Herran temppelin. Temppele on sittemmin tuhottu ja rakennettu uudelleen. Roomalaiset tuhosivat sen jälleen juutalaissodan aikana 70 jKr. Temppeleistä jäänyt ns. itkumuuri on juutalaisten keskeinen pyhiinvaelluspaikka. Jotkut juutalaiset järjestöt ajavat ns. kolmannen temppelin rakentamista paikalle. Kaupungin pysyvää merkitystä heijastelee diasporan halki elävänä säilynyt juutalainen toivotus ”Ensi vuonna Jerusalemissa”.
- Kristinuskossa Jerusalemin erityinen asema perustuu paitsi juutalaiseen perinteeseen myös siihen, että Jeesus Nasaretilainen ristiinnaulittiin Jerusalemissa ja sinne sijoittui suurin osa muistakin kristinuskon alkutapahtumista. Johanneksen ilmestys sisältää vision uudesta Jerusalemissa, joka aikojen lopulla laskeutuu taivaasta, Jumalan luota. Jerusalemissa on näistä syistä ollut pysyvä merkitys kristillisessä symbolimaailmassa, mikä heijastuu muun muassa ristiretkiajan pyrkimyksissä kaupungin valloittamiseen tai nykyisinkin Jerusalemiin suuntautuvassa pyhiinvaelluksessa. Historian eri vaiheissa Jerusalemin rinnalle on noussut muitakin kaupunkeja (esim. Rooma, Konstantinopoli, Santiago de Compostela). Mikään näistä ei ole kuitenkaan kaikkien kristittyjen näkökulmasta yhtä pyhä ja keskeinen kaupunki kuin Jerusalem.
- Islamissa pidetään usein Jerusalemiä kolmantena pyhänä kaupunkina Muhammadin elämään liittyneiden Mekan ja Medinan rinnalla. Jerusalemin tärkeä asema selitetään profeetan elämänvaiheiden kautta: Koraanissa mainitaan yöllinen taivasmatka, jonka perimätieto tulkitsee Muhammadin matkaksi Mekasta Jerusalemiin ja sieltä taivaaseen. Jerusalemissa sijaitsevalla Kalliomoskeijalla onkin merkittävä asema islamilaisessa perinteessä. Jerusalemiin liittyviä poliittisia jännitteitä lisää se, että Kalliomoskeija sijaitsee suunnilleen paikalla, jossa juutalaisten temppele on aikanaan sijainnut.

Edellä mainittujen näkökulmien lisäksi vastauksessa voidaan käsitellä pyhän kaupungin ideaa yleisemminkin ja Jerusalemiin liittyviä poliittisia ongelmia, jotka kytkeytyvät laajempaan konfliktiin israelilaisten ja palestiinalaisten välillä.